

POSTANOWIENIE

Dnia 17 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania M. W.
przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw
Wewnętrznych i Administracji w Warszawie
o wysokość emerytury policyjnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 stycznia 2024 r.,
wniosku pełnomocnika odwołującego się w przedmiocie wyłączenia
od rozpoznawania sprawy sygn. akt II USK 41/23 sędziego SN Agnieszki Żywickiej

**wyłącza sędziego Sądu Najwyższego Agnieszkę Żywicką od
rozpoznania sprawy II USK 41/23**

UZASADNIENIE

Pełnomocnik odwołującego się w piśmie procesowym z dnia 18 grudnia 2023 r. wniósł o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego Agnieszki Żywickiej (wylosowanej do rozpoznania w ramach przedsądu sprawy II USK 41/23 jako sędzieja sprawozdawca) od orzekania w tej sprawie z powołaniem się na art. 49 § 1 k.p.c., podnosząc w szczególności, że w sprawie zachodzi obawa co do braku bezstronności przy orzekaniu oraz nieważności postępowania ze względu na powołanie sędziego Sądu Najwyższego Agnieszki Żywickiej przy udziale Krajowej Rady Sądownictwa w składzie ukształtowanym w trybie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3), co znajduje potwierdzenie w świetle między innymi

w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 2 marca 2021 r., C-824/18 oraz uchwały Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20.

W obszernym uzasadnieniu autor wniosku odwołał się też do dotyczącego sygnalizowanego wyżej problemu orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka a nadto do postanowień Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21 i z dnia 28 listopada 2022 r., I PSK 21/22.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpoznawany wniosek jest uzasadniony. Należy bowiem przypomnieć i podkreślić, że w uchwale składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 (OSNK 2000 nr 2, poz. 1 i OSNC 2020 nr 4, poz. 34) przesądzono, że nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek KRS ukształtowanej w składzie i trybie przewidzianym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. Uchwała z chwilą jej podjęcia uzyskała moc zasady prawnej (art. 87 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym), co powoduje, że każdy skład orzekający jest nią związany. Nie ulega natomiast wątpliwości, że sędzia Sądu Najwyższego Agnieszka Żywicka została powołana do pełnienia urzędu na tym stanowisku na wniosek tak ukształtowanej KRS.

Nie ma przy tym podstaw do twierdzenia, że skutki wynikające z uchwały składu połączonych Izb Sądu Najwyższego zostały zniwelowane wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., U 2/20 (OTK-A 2020, poz. 61), gdyż nie mógł on i nie wywarł bezpośredniego skutku wobec uchwały połączonych Izb jako orzeczenia Sądu Najwyższego. Wyrok Trybunału nie oznacza więc, że uchwała połączonych Izb Sądu Najwyższego została unieważniona, bądź nie obowiązuje jako orzeczenie sądu, czyli jako uchwała wykładnicza, interpretująca prawo, czy też została wyeliminowana z porządku prawnego (przestała istnieć) i nie wywiera skutków prawnych. W żadnym zakresie nie zostały bowiem uchylone (zmienione) przepisy ustawowe stanowiące podstawę prawną

podejmowania przez Sąd Najwyższy uchwał interpretujących przepisy prawne poza rozstrzygnięciem konkretnych spraw sądowych. Przepisy te nie były też przedmiotem kontroli konstytucyjnej (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22, OSNP 2022 nr 10, poz. 95). Nietrafny jest więc pogląd (por. uzasadnienie postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2022 r., V KB 10/22, LEX nr 3431721) o związaniu Sądu Najwyższego wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., U 2/20. Wiążącego charakteru nie mają także (powołane w postanowieniu V KB 10/22) wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 14 lipca 2021 r., P 7/20 (OTK-A 2021, poz. 49); z dnia 7 października 2021 r., K 3/21 (OTK-A 2022, poz. 65; Europejski Przegląd Sądowy 2021 nr 11, s. 4, z glosą A. Kustry-Rogatki) oraz z dnia 10 marca 2022 r., K 7/21 (OTK-A 2022, poz. 24). Wyroki te należy kwalifikować jako orzeczenia pozornie zakresowe - interpretacyjne, negatywne (por. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2017 r., III PZ 11/17, OSNP 2018 nr 7, poz. 93 oraz przywołana w nim literatura). Powołane orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego nie spowodowały w żadnej części utraty mocy obowiązującej art. 4 ust. 3 zdanie drugie Traktatu o Unii Europejskiej (Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30 ze zm.) w związku z art. 279 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/2 ze zm.); art. 1 akapit pierwszy i drugi w związku z art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej; art. 19 ust. 1 akapit drugi i art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 zdanie pierwsze Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.). Takie interpretacyjne wyroki Trybunału Konstytucyjnego, niepowodujące utraty mocy obowiązującej przepisów, nie wiążą niezawisłych sądów, w szczególności Sądu Najwyższego (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2009 r., zasada prawna, III PZP 2/09, OSNP 2010 nr 9-10, poz. 106; OSNC 2010 nr 7-8, poz. 97; Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego 2010 nr 2, s. 158, z glosą J. Trzecińskiego; Przegląd Sejmowy 2010 nr 3, s. 153, z glosą M. Wiacka; OSP 2010 nr 10, poz. 103, z glosą A. Kustry; PiP 2010 nr 10, s. 136, z glosą G.J. Wąsiewskiego; Przegląd Sejmowy 2011 nr 5, s. 185, z glosą M. Ziółkowskiego oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2010 r., IV CO 37/09, OSNC 2010 nr 12, poz. 166; Przegląd Sejmowy

2011 nr 2, s. 179, z glosą P. Radziewicza; PiP 2011 nr 11, s. 127, z glosą M. Ziółkowskiego).

W pełni aktualne jest zatem jednolite orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, w którym przesądzono, że orzekanie przez osoby powołane do Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. stanowi naruszenie prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP) i art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (por. wyrok Wielkiej Izby ETPCz z dnia 1 grudnia 2020 r., skarga nr 26374/18, Gudmundur Andri Astradsson przeciwko Islandii, Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego 2020 nr 6, s. 109, z omówieniem P. Florjanowicza-Błachuta; Iustitia 2021 nr 1, s. 40, z glosą M. Wrzołek-Romańczuk; Europejski Przegląd Sądowy 2021 nr 5, s. 38, z glosą W. Hermelińskiego i B. Nity-Światłowskiej oraz wyroki ETPCz: z dnia 22 lipca 2021 r., skarga nr 43447/19, Reczkowicz przeciwko Polsce, ECHR:2021:0722, LEX nr 3199038; z dnia 8 listopada 2021 r., skargi nr 49868/19 i 57511/19, Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce; z dnia 3 lutego 2022 r., skarga nr 1469/20, Advance Pharma sp. z o.o. przeciwko Polsce, LEX nr 3301552 oraz z dnia 16 czerwca 2022 r., skarga nr 39650/18, w sprawie Żurek przeciwko Polsce, ECHR:2022:0616). Wypada też zauważyć, że podobne orzecznictwo przedstawia Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, przyjmując, że złożenie wniosku o powołanie sędziego Sądu Najwyższego przez Krajową Radę Sądownictwa ukształtowaną w składzie i trybie przewidzianym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. oznacza, że orzeczenia sądowe wydane z udziałem takiego sędziego stanowią naruszenie prawa do sądu gwarantowanego przez art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (por. wyroki Wielkiej Izby Trybunału Sprawiedliwości UE: z dnia 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, AK przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa, EU:C:2019:982; LEX/el. 2019, z glosą A. Grzelak; z dnia 6 października 2021 r. w sprawie C-487/19, postępowanie zainicjowane przez W.Ż., EU:C:2021:798; Europejski Przegląd Sądowy 2022 nr 3, s. 40-50, z glosą Z.

Nowickiej oraz z dnia 2 marca 2021 r. w sprawie C-824/18, A.B., C.D., E.F., G.H. i I.J. przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa, EU:C:2021:153, a w jego wykonaniu wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 6 maja 2021 r., II GOK 2/18, Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego 2021 nr 6, s. 140-154, z glosą H. Izdebskiego, LEX nr 2687377 i wyroki tego Sądu, II GOK 3/18 do II GOK 20/18 oraz wyrok Sądu Najwyższego w dniu 15 kwietnia 2021 r., III PSKP 13/21, OSNP 2022 nr 2, poz. 11).

W piśmiennictwie przyjmuje się z kolei, że osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek KRS ukształtowanej w składzie i trybie przewidzianym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. podlega wyłączeniu z mocy samej ustawy na podstawie art. 48 § 1 pkt 1 k.p.c., jako że przystępując do orzekania, musi na samym wstępie postępowania - a także w jego toku - poddać (poddawać) ocenie poprawność i legalność stosunku prawnoprosesowego (publicznoprosanego) wiążącego go ze stronami oraz stosunku prawnoustrojowego, jakim łączy się z państwem, w którego imieniu orzeka. Pozostaje więc z jedną ze stron w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy oddziałuje na jej prawa lub obowiązki (tak trafnie w literaturze J. Gudowski: *Iudex impurus*. Wyłączenie z mocy samej ustawy sędziego objętego zarzutem wadliwego powołania lub przejścia na wyższe stanowisko sędziowskie, Przegląd Sądowy 2022 nr 5, s. 7-26).

Wreszcie, w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono słuszne poglądy, że w razie wystąpienia ryzyka nieprawidłowej obsady sądu należy podjąć wszelkie środki zapobiegające, a jednym z nich jest instytucja wyłączenia sędziego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 8 czerwca 2022 r., V KO 43/22, LEX nr 3375645; z dnia 23 czerwca 2022 r., II KO 48/22, LEX nr 3370369; z dnia 28 lipca 2022 r., V KO 69/22, LEX nr 3375652; z dnia 25 listopada 2021 r., I CSKP 524/21, LEX nr 3262183). Naruszenie tych standardów może bowiem doprowadzić do odpowiedzialności odszkodowawczej państwa (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, OSNK 2022 nr 6, poz. 22), a tego typu konsekwencji należy unikać. Na każdym etapie postępowania konieczne jest więc badanie przez sąd z urzędu, czy skład, w którym rozpoznaje sprawę spełnia wymagania sądu właściwego, o których mowa w art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej i art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw

Człowieka i Podstawowych Wolności a w przypadku, gdy skład został ukształtowany w wyniku orzeczenia w przedmiocie wyłączenia sędziego, niezbędne jest dokonanie także oceny, czy to orzeczenie zostało wydane przez sąd spełniający standardy sądu niezawisłego, bezstronnego i właściwego w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2022 r., II CSKP 556/22, LEX nr 3425593). Niezbędność rozpatrzenia (także z urzędu) stwierdzenia z mocy ustawy wyłączenia sędziego jest przy tym niezależna od stopnia jego bezstronności wewnętrznej (jednakowego dystansu do stron sporu i ich odpowiednich interesów w odniesieniu do jego przedmiotu), czy też niezależności zewnętrznej (praca w sposób wolny od nakazów czy wytycznych z jakiegokolwiek źródła).

Kierując się przedstawionymi motywami oraz opierając się na podstawie art. 48 § 1 pkt 1 k.p.c., art. 49 § 1 k.p.c. i art. 52 § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji postanowienia.

[SOP]

(r.g.)